

Izložba posvećena „Bicikli“, kojom se Gradski muzej u Subotici predstavio u Noći muzeja, izazvala je veliko interesovanje, jer govori o biciklu na razne načine. Bicikl kao prevozno sredstvo, umetnička inspiracija, razvojni momenat koji je pomogao emancipaciji žena... Na ovom vojvođanskom prostoru bicikl je mnogo više od tehničkog izuma i prevoznog sredstva, a za Subotičane ima posebnu težinu zbog značajne fabrike bicikla „Partizan“, koja je počela sa radom početkom XX veka, kao fabrika metalnih proizvoda, a koje više nema.

Izložba „Bicikli“ bila je odličan povod da se, vođeni promotivnom turom u okviru projekta Bogatstva različitosti, koji je organizovala Turistička agencija Magelan iz Novog Sada, grupa turista, novinara, fotografa uputi u reprezentativno zdanje Muzeja grada, koje je posle renoviranja od 2008. godine najzad otvoreno za javnost. Do tada, Muzej grada je bio situiran u Gradskoj kući, i nakon sto godina trajanja, a formalnog od 1948. godine, zasluženo je preseljen u ovaj prostor.

U subotičkom muzeju pozdravio nas je gospodin Svetislav Milanković, i dao nam iscrpne informacije o ovom vrednom zdanju:

-Ovo je bila nekadašnja zgrada Štamprije Minerva, koja je izmeštena van centra grada. Danas radi smanjenim kapacitetom, mada je u vreme bivše Jugoslavije imala značajnu izdavačku delatnost. Zgrada muzeja je, kao i pedesetak najlepših subotičkih zdanja, građena u stilu secesije, ali ne mađarske, već darmštatske secesije. Gradio ju je lekar, pedijatar Mikša Demeter (Dömötör), prema projektu braće Lasla i Jožefa Vago iz Budimpešte. U 101. godini dugoj istoriji ove kuće, Muzej grada je šesti stana ovog značajnog secesijskog objekta. Zgrada je projektovana i izgrađena 1906. godine, a posebno zanimljiv detalj na fasadi su dve ptice, dva goluba okrenutim jedan prema drugom. Oni su simbol braće Vago i postavljane su na svim objektima koje su projektivali umesto potpisa. Najizrazitiji ovakav potpis na zgradi Muzeja, nalazi se na ogradi od kovanog gvožđa koja ukrašava terase zaobljenih uglova sa ulične strane zgrade. Taj simbol je sada i neki neformalni simbol muzeja, koji se ponavlja i prisutan je na staklima ulaznih vrata.

- Kada je sagrađen ovaj objekat, 1906. godine, osmišljen je tako da istovremeno bude i stambeni i poslovni prostor. U prizemlju, u levom krilu zgade, prema prvobitnom rasporedu, nalazio se raskošan petosoban stan vlasnika i ordinacija, a u drugom, desnom krilu, nalazila su se dva lokala i štamparija. Lokali, prodavnice, gledale su na ulicu, o čemu i danas svedoče veliki prozori koji su imali funkciju izloga. Dva stana na spratu služila su za izdavanje. Doktor Demeter je nakon samo četiri godine prodao kuću i 1910. vlasnik kuće je postala Subotički tgovački i kreditnii zavod kao zadruga. Trinaest godina kasnije, 1923. godine za

375.000 dinara zgrada je prodata novom vlasniku, Trgovačko-prometnog d.d. za Vojvodinu. Juna 1925. godine za million dinara Minerva, štamparija i nakladništvo d.d. kupili su ovu kuću u kojoj se štampao dnevni lista Bácsmegyei Napló. Ovaj list je izlazio u Subotici od 1903.godine, a od kraja maja 1915. godine izlasila su čak dva broja dnevno (u 6 i u 15 časova). U tom periodu, zgrada je, opet, služila i kao poslovni i kao stambeni prostor. U njemu su stanovala braća Fenješ, vlasnik i suvlasnik najtiražnijeg lista na mađarskom jeziku (18.000) Bácsmegyei Napló, a kasnije samo Napló, sa porodicama. Godine 1932. vlasnik kuće postala je Eržebet Fenješ rođena Baruh, kupivši je za 800.000 dinara od dotadašnjih vlasnika, svog muža i šogora. Za vreme Drugog svetskog rata, u proleće 1944. godine stanari ove kuće, poreklom jevreji, iseljeni su u subotički geto, a potom u Aušvic. Eržebet Fenješ i žena njenog muža, Klara Gereb, nisu se vratile iz logora, dok je Lajoš Fenješ umro u Subotici, odmah po povratku. Po oslobođenju, 18.juna 1946. godine, kuća je konfiskovana u korist imovine FNRJ. Istog dana Štamparija Minerva postal je vlasnik ovog zdanja i to je ostala narednih šezdeset godina. Njihovi naslednici danas žive u Južnoj Americi, ali od kada su saznali da je zgrada u funkciji muzeja, nemaju aspiracije na ovaj objekat.

-Ovih dana je u Muzeju grada zatvorena izložba posvećena Aleksandru Šandoru Lifki, pionиру kinematografije na ovim prostorima. Pominjem ga zato što je i jedan od znamenitijih Subotičana, koji je 1911. godine otvorio prvi bioskop u Subotici, snimao dokumentarce i bio hroničar vremena sa početka XX veka. Bioskop radi i danas kao Art bioskop Aleksandar Lifka. Prethodno smo se bavili Ivanom Sarićem, za naše prostore, čuvenim konstruktorom aviona. U istoriju avijacije je ušao kao prvi čovek sa ovih prostora koji je poleteo 1910. godine avionom sopstvene konstrukcije, potom se intenzivno bavio biciklizmom, automobilizmom itd. Deo te priče je sačuvan u okviru druge izložbe posvećene biciklu.

Muzej uskoro priprema veliku arheološku izložbu koja će se baviti najstarijim zapisima, materijalnim ostacima sa ovog prostora.

-A to sve govorim da bi ukazao na to da je Muzej grada ustanova kompleksnog tipa, sa arheološkom, etnološkom, istorijskom, umetničkom, prirodnačkom zbirkom i zbirkom legata, i da je kao gradski muzej, tipičan muzej koji baštini razne vrste predmeta sa ovoga područja i da sve ono što jedan grad, kao što je Subotica, ima, može i da pokaže.

Nažalost, nemamo stalnu postavku, jer finansijske prilike nisu dovoljno dobre da se ulaže u tako nešto, ali, to nam je omogućilo da koristimo sav prostor namenjen posetiocima i da prezentujemo s vremenom na vreme neke izložbe, druge fondove i da sve ono što dugo vremena nismo imali priliku da iznesemo na svetlo javnosti , konačno to i uradimo.

Zgrada Muzeja grada koja se uzdiže u centru Subotice, na Trgu Sinagoge br.3, je treća lokacija, nakon porodične palate arhitekte Franca Rajhla (1948–1968) i Gradske kuće, na kojoj će grad čuvati od zaborava nekoliko desetina hiljada predmeta o svojoj prošlosti, prikupljati umetnička dela savremenih umetnika, imati prostora za stalnu postavku i tematike izložbe. Mozaik se složio tako što su sposobni ljudi dobili divan prostor za veliko bogatstvo grada i biće veliko uživanje ponovo se vratiti i pogledati šta su nam pripremili zaposleni u Muzeju.

